

**Ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo‘nalishlariga oid ixtisosliklar
bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga qabul
qilishda ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini tayyorlash, taqdim etish
va baholash bo‘yicha**

USLUBIY KO‘RSATMA

Mazkur Uslubiy ko‘rsatma O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 26-maydagi “Yangi avlod ilmiy kadrlarini tayyorlash va ularni attestatsiya qilish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida” PF–98-son Farmonida belgilangan vazifalar ijrosini ta‘minlash, ustuvor ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo‘nalishlariga oid ixtisosliklar bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga qabul qilishda talabgorlarning ilmiy tadqiqot olib borishga tayyorgarligi va ilmiy salohiyatini xolis baholashga nisbatan yagona uslubiy yondashuvlarni shakllantirish maqsadida **namuna sifatida** ishlab chiqilgan hamda **tavsiyaviy xususiyatga** ega.

1-BOB. UMUMIY QOIDALAR

1. Mazkur Uslubiy ko‘rsatmada ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo‘nalishlariga oid ixtisosliklar bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga qabul qilishda ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini tayyorlash, taqdim etish va baholash bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan.

2. Ilmiy tadqiqot ishi taqdimoti (keyingi o‘rinlarda — taqdimot) — talabgor tomonidan rejalashtirilayotgan ilmiy tadqiqotning maqsadi, obyekti, ahamiyati va uni amalga oshirish rejasi to‘g‘risidagi qisqacha ma’lumotni qamrab oluvchi material hisoblanadi.

3. Taqdimot ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo‘nalishlariga oid ixtisosliklar bo‘yicha qabul hujjatlari tarkibida taqdim etiladi. Talabgor oliy ta’limdan keyingi ta’limga qabul uchun Davlat xizmatlari markaziga shaxsan murojaat qilganda yoki Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali yoxud Oliy ta’limdan keyingi ta’limni muvofiqlashtirishning yagona elektron tizimi orqali ariza yuborganda taqdimot elektron shaklda qabul hujjatlariga ilova qilinadi.

4. Taqdimotda keltiriladigan ma’lumotlar ishonchli ilmiy, statistik, tahliliy yoki boshqa tegishli manbalarga asoslanadi.

5. Tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc) qo‘yiladigan talablarga muvofiq, taqdimot mazmuniga va uni baholashga qo‘yiladigan talablar alohida belgilanadi.

6. Taqdimotning mazmuni aniq, qisqa va mantiqiy izchillikda bayon etilishi, qismlari bir-biri bilan bog‘liq bo‘lib, tadqiqot g‘oyasini yaxlit anglash imkonini ochib berishi tavsiya etiladi.

7. Taqdimot davlat tilida tayyorlanadi. Tashkilotning faoliyat yo‘nalishi yoki ilmiy ixtisoslik xususiyatidan kelib chiqib taqdimot rus, ingliz yoki boshqa tilda tayyorlanishi mumkin.

8. Taqdimotning mazmuni va tuzilishini shakllantirish bo‘yicha namuna mazkur Uslubiy ko‘rsatmaning 1 va 2-ilovalarida keltirilgan.

2-BOB. TAYANCH DOKTORANTURA (PhD) TAQDIMOTI

Tayanch doktorantura (PhD) taqdimoti talabgorning mustaqil ilmiy tadqiqot olib borishga tayyorligi, ilmiy muammoni anglashi, tadqiqot maqsadi va vazifalarini belgilashi, tadqiqot uchun asoslangan usullarni tanlashi hamda tadqiqotni rejalashtira olish salohiyatini namoyon etadi.

Qabul jarayonida talabgordan ilmiy yangilik yoki yakuniy ilmiy natija talab etilmaydi. Asosiy e'tibor tanlangan ilmiy muammoning asoslanganligi, tadqiqot qismlarining o'zaro mantiqiy bog'liqligi va taklif etilayotgan tadqiqotni amalga oshirish imkoniyatiga qaratiladi.

Taqdimot quyidagi tarkibiy bo'limlardan iborat bo'lishi mumkin:

1. Tadqiqot mavzusi va talabgor to'g'risidagi asosiy ma'lumotlar

Ushbu bo'lim talabgor va rejalashtirilayotgan tadqiqot haqidagi dastlabki ma'lumotni shakllantiradi. Tadqiqot mavzusi tanlangan ilmiy ixtisoslik mazmuniga muvofiq bo'lib, aniq ilmiy muammo yoki masala yechimiga yo'naltirilgan bo'ladi.

Ushbu bo'limda quyidagi ma'lumotlar aks ettirilishi lozim:

- ✓ oliy ta'lim yoki ilmiy tashkilotning nomi;
- ✓ talabgorning familiyasi, ismi va otasining ismi;
- ✓ ta'lim shakliga qabul — tayanch doktorantura (PhD);
- ✓ ilmiy ixtisoslikning shifri va nomi;
- ✓ rejalashtirilayotgan tadqiqot mavzusi.

2. Tadqiqot mavzusining dolzarbligi va o'rganilganlik darajasi

Ushbu bo'limda tadqiqotga asos bo'layotgan aniq ilmiy muammo yoki masala, uni hozirgi bosqichda o'rganish zarurati hamda mavzu bo'yicha mavjud ilmiy natijalar qisqacha tahlil qilinadi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasini yoritishda hozirgi kunda qanday asosiy natijalar olingani va qaysi masalalar qo'shimcha tadqiqot talab etilishi ko'rsatiladi. Ushbu bo'limda quyidagilar:

- ✓ tadqiqotga asos bo'layotgan aniq muammo yoki masala;
- ✓ mavzuning dolzarbligini tasdiqlovchi asosiy dalillar;
- ✓ mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda erishilgan asosiy natijalar;
- ✓ tadqiqotning yetarlicha o'rganilmagan yoki hal etilmagan jihatlar;
- ✓ yangi tadqiqotni amalga oshirish zarurati;
- ✓ foydalanilgan asosiy manbalarga qisqa havolalar aks ettiriladi.

3. Tadqiqot maqsadi va vazifalari

Tadqiqot maqsadi ilmiy muammodan kelib chiqib shakllantiriladi va tadqiqot natijasida erishilishi ko'zda tutilayotgan asosiy ilmiy natija yo'nalishini ifodalaydi.

Vazifalar maqsadga erishish uchun bajariladigan asosiy ilmiy ishlar ketma-ketligida va bir-birini takrorlaman holda beriladi. Ushbu bo'limda quyidagilar:

- ✓ tadqiqotning aniq va umumlashtiruvchi maqsadi;

- ✓ maqsadga erishishga qaratilgan asosiy ilmiy vazifalar;
- ✓ vazifalarning o‘zaro mantiqiy ketma-ketligi;
- ✓ maqsad va vazifalarning ilmiy muammo bilan bog‘liqligi;
- ✓ vazifalar orqali erishilishi kutilayotgan natija yo‘nalishi aks ettiriladi.

4. Tadqiqot obyekti, predmeti va qamrovi

Tadqiqot obyekti sifatida tadqiqot yo‘naltirilgan jarayon, tizim, hodisa, texnologiya, munosabat yoki boshqa ilmiy soha tushuniladi. Tadqiqot predmeti sifatida esa obyekt doirasida bevosita o‘rganiladigan muayyan xususiyat, bog‘liqlik, mexanizm, jarayon yoki usul tushuniladi.

Ushbu bo‘limda:

- ✓ tadqiqot obyekti;
- ✓ tadqiqot predmeti;
- ✓ obyekt va predmet o‘rtasidagi bog‘liqlik;
- ✓ ularning tadqiqot maqsadi va vazifalariga muvofiqligi;
- ✓ tegishli hollarda hududiy, vaqt, ma’lumotlar, tajriba qamrovi aks ettiriladi.

5. Tadqiqot metodologiyasi va usullari

Ushbu bo‘limda tadqiqot qanday ilmiy yondashuv asosida va qaysi usullar orqali amalga oshirilishi ko‘rsatiladi.

Metodologiya tadqiqotni amalga oshirishning umumiy mantig‘i, tadqiqot usullari esa muayyan vazifalarni bajarish uchun qo‘llaniladigan eksperimental, qiyosiy, statistik, hisoblash, modellashtirish, kuzatish, so‘rov yoki ixtisoslik xususiyatidan kelib chiqadigan boshqa ilmiy usullarni qamrab olishi mumkin.

Ushbu bo‘limda quyidagilar:

- ✓ tadqiqotning asosiy metodologik yondashuvi;
- ✓ qo‘llaniladigan asosiy ilmiy usullar;
- ✓ usullarning tadqiqot vazifalari bilan bog‘liqligi;
- ✓ ma’lumotlarni olish, qayta ishlash va tahlil qilish tartibi;
- ✓ tadqiqot xususiyatidan kelib chiqib ma’lumotlar, materiallar, dasturiy vositalar yoki uskunalari;
- ✓ tanlangan usullar orqali kutilayotgan natijalarni olish imkoniyati aks ettiriladi.

6. Tadqiqot g‘oyasi va kutilayotgan ilmiy ahamiyati

Tadqiqot g‘oyasida talabgorning aniqlangan ilmiy muammoni qaysi yondashuv asosida o‘rganishi, qanday bog‘liqlikni tekshirishi, mavjud yondashuvning qaysi jihatini rivojlantirishi yoki qanday ilmiy yechimni asoslash haqidagi fikri yoritiladi.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati rejalashtirilayotgan natijalar fan sohasidagi mavjud bilimlarni qanday to‘ldirishi, muayyan jarayon yoki hodisani tushunishga qanday aniqlik kiritishi yoki mavjud usul va yondashuvlarni rivojlantirishga qanday asos yaratishi mumkinligi orqali ochib beriladi.

Mazkur bo‘limda quyidagilar aks ettiriladi:

- ✓ tadqiqotning asosiy g‘oyasi;

- ✓ tadqiqot orqali aniqlanishi, tekshirilishi yoki asoslanishi kutilayotgan masala;
- ✓ taklif etilayotgan yondashuvning mavjud tadqiqotlardan farq qiluvchi yoki ularni to'ldiruvchi jihati;
- ✓ kutilayotgan ilmiy natija yo'nalishi;
- ✓ tadqiqotning ilmiy ahamiyati;
- ✓ tegishli hollarda natijalarning amaliy qo'llanish imkoniyati.

7. Tadqiqotni amalga oshirish bosqichlari va ish rejasi

Ushbu bo'limda tadqiqotning uch yillik davrda amalga oshirilishi, asosiy ilmiy ishlar va oraliq natijalarning bosqichma-bosqich shakllanishi, natijalarni umumlashtirish, dissertatsiyani yakunlash, dastlabki ekspertizadan o'tkazish hamda uni Ilmiy kengashda himoya qilishgacha bo'lgan umumiy ketma-ketlik aks ettiriladi.

Mazkur bo'limda quyidagilar:

- ✓ tadqiqotning asosiy bosqichlari;
- ✓ har bir bosqichda bajariladigan asosiy ilmiy ishlar;
- ✓ vazifalarning uch yillik davr bo'yicha taqsimlanishi;
- ✓ har bir bosqich yakunida kutilayotgan oraliq natijalar;
- ✓ bosqichlar va oraliq natijalarning o'zaro mantiqiy bog'liqligi;
- ✓ tadqiqot natijalarini umumlashtirish va dissertatsiyani yakunlash;
- ✓ dissertatsiya bajarilgan muassasada dissertatsiyani dastlabki ekspertizadan o'tkazish;
- ✓ dissertatsiyani himoyaga taqdim etish va Ilmiy kengashda himoya qilish;
- ✓ tadqiqot va dissertatsiya ishini belgilangan uch yillik muddatda yakunlash imkoniyati yoritiladi.

8. Tadqiqotni amalga oshirish imkoniyati va yakuniy asoslash

Ushbu bo'limda talabgor rejalashtirgan tadqiqotning amalga oshirilishi uchun mavjud yoki jalb etilishi mumkin bo'lgan asosiy imkoniyatlar baholanadi.

Ushbu bo'limda quyidagilar aks ettiriladi:

- ✓ tadqiqot uchun asosiy ma'lumotlar, materiallar va tadqiqot bazasi;
- ✓ tegishli hollarda laboratoriya, uskuna, dasturiy vosita yoki boshqa resurslar;
- ✓ ulardan foydalanish imkoniyati;
- ✓ tadqiqotni uch yilda amalga oshirish imkoni mavjudligi;
- ✓ tadqiqotni amalga oshirishdagi asosiy qiyinchilik yoki cheklovlar;
- ✓ tadqiqot muammosi, maqsadi, metodologiyasi, g'oyasi va rejasining umumiy muvofiqligi;
- ✓ tadqiqotni amalga oshirishning yakuniy ilmiy asosi.

Taqdimotning tarkibiy bo'limlari tuzilishini shakllantirish bo'yicha namuna mazkur Uslubiy ko'rsatmaning 1-ilovasida keltirilgan.

3-BOB. DOKTORANTURA (DSc) TAQDIMOTI

Doktorantura (DSc) taqdimotida talabgorning avvalgi ilmiy natijalari va tajribasiga tayangan holda yangi ilmiy muammoni belgilashi, uni hal etish konsepsiyasini asoslashi, kutilayotgan ilmiy yangilik hamda ilmiy va amaliy ahamiyati va tadqiqotni amalga oshirish strategiyasi ko'rsatib beriladi.

Ushbu taqdimotda talabgor avvalgi tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, fan sohasidagi mavjud holatni tanqidiy tahlil qilishi, hal etilmagan ilmiy masalani ajratishi va uni yangi ilmiy natijaga olib boruvchi konseptual hamda metodologik yondashuv asosida tadqiq etish bo'yicha takliflari ifodalanadi.

Doktorantura (DSc) taqdimoti quyidagi tarkibiy bo'limlardan iborat bo'lishi mumkin:

1. Tadqiqot mavzusi va talabgor to'g'risidagi asosiy ma'lumotlar

Ushbu bo'limda talabgor va rejalashtirilayotgan doktorantura tadqiqoti haqidagi asosiy ma'lumotlar keltiriladi. Tadqiqot mavzusi tanlangan ilmiy ixtisoslikka muvofiq bo'lib, unda talabgorning avvalgi ilmiy ishlari takrori emas, balki ulardan kelib chiqadigan yangi yoki yuqori darajadagi ilmiy muammo ifodalanadi.

Agar doktorantura tadqiqoti tayanch doktorantura dissertatsiyasi yoki keyingi ilmiy ishlarning mantiqiy davomi bo'lsa, mavzuning yangi ilmiy bosqichi va avvalgi tadqiqotdan farq qiluvchi jihati ko'rsatiladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ oliy ta'lim yoki ilmiy tashkilotning nomi;
- ✓ talabgorning familiyasi, ismi va otasining ismi;
- ✓ ta'lim shakliga qabul — doktorantura (DSc);
- ✓ ilmiy ixtisoslikning shifri va nomi;
- ✓ rejalashtirilayotgan dissertatsiya tadqiqoti mavzusi aks ettiriladi.

2. Avvalgi ilmiy natijalar va ularning rejalashtirilayotgan tadqiqot bilan bog'liqligi

Ushbu bo'limda talabgorning tayanch doktorantura (PhD) dissertatsiyasi natijasida yoki keyingi ilmiy faoliyati doirasida erishgan, aynan rejalashtirilayotgan doktorantura (DSc) tadqiqotiga daxldor asosiy ilmiy natijalari yoritiladi. Bunda ilmiy maqolalar, monografiyalar yoki boshqa ishlar ro'yxatini keltirish bilan birga asosiy e'tibor qanday ilmiy masalalar hal etilgani va qanday natijalarga erishilganiga qaratiladi.

Avvalgi natijalar doktorantura (DSc) tadqiqotining boshlang'ich ilmiy asosi sifatida ko'rsatiladi. Talabgorning oldingi tadqiqotlarida hal qilgan masalalari bilan yangi tadqiqotida yechimi izlanayotgan muammo o'rtasidagi uzviylik ochib beriladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ tayanch doktorantura (PhD) dissertatsiyasi yoki keyingi ilmiy faoliyat doirasida olingan asosiy natijalar;
- ✓ ushbu natijalar orqali hal etilgan ilmiy masalalar;

- ✓ natijalarning ilmiy yoki amaliy ahamiyati;
- ✓ rejalashtirilayotgan doktorantura (DSc) tadqiqotiga bevosita daxldor natijalar;
- ✓ avvalgi natijalardan yangi tadqiqot muammosiga o'zviy bog'liqligi;
- ✓ doktorantura (DSc) tadqiqotining avvalgi ishlardan farq qiluvchi yangi yo'nalishi aks ettiriladi.

3. Ilmiy muammoning zamonaviy holati va hal etilmagan jihatlari

Ushbu bo'limda rejalashtirilayotgan tadqiqot yo'nalishi bo'yicha zamonaviy ilmiy holat tahlil qilinadi. Talabgor tomonidan mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda erishilgan muhim natijalar, mavjud ilmiy yondashuv va yechimlar hamda ularning yetarli bo'lmagan jihatlari ko'rsatib beriladi.

Taqdimotda talabgor tomonidan mavjud bilim va yechimlarni qiyosiy va tanqidiy tahlil qilishi bilan birga tahlil natijasida aynan qaysi ilmiy masala hal etilmagani va uni tadqiq etish doktorlik dissertatsiyasi darajasidagi ilmiy tadqiqot talab etilishi asoslab beriladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ tadqiqot yo'nalishining zamonaviy ilmiy holati;
- ✓ mahalliy va xorijiy tadqiqotlarning asosiy natijalari;
- ✓ mavjud nazariya, usul, model, texnologiya yoki boshqa ilmiy yechimlar;
- ✓ mavjud yechim va yondashuvlarning yetarli bo'lmagan jihatlari;
- ✓ qo'shimcha tadqiqot talab etadigan masalalar;
- ✓ tadqiqot doirasida hal etilishi rejalashtirilayotgan asosiy ilmiy muammo;
- ✓ foydalanilgan asosiy ilmiy manbalarga havolalar aks ettiriladi.

4. Tadqiqot konsepsiyasi, maqsadi va asosiy vazifalari

Tadqiqot konsepsiyasida aniqlangan ilmiy muammoni hal etishga qaratilgan asosiy ilmiy g'oya, yondashuv va tadqiqot mantig'i ochib beriladi. Bunda talabgor tomonidan muammoni qanday ilmiy nuqtayi nazardan hal etishi rejalashtirayotgani ko'rsatib beriladi.

Tadqiqot maqsadi konsepsiyadan kelib chiqib shakllantiriladi, asosiy vazifalar esa mazkur maqsadga erishish uchun hal etiladigan o'zaro bog'liq ilmiy masalalardan tashkil topadi.

Mazkur bo'limda quyidagilar aks ettiriladi:

- ✓ hal etilishi rejalashtirilayotgan asosiy ilmiy muammo;
- ✓ tadqiqotning asosiy konsepsiyasi;
- ✓ konsepsiyaning mavjud ilmiy holatdan kelib chiqishi;
- ✓ tadqiqot maqsadi;
- ✓ maqsadga erishishga qaratilgan asosiy ilmiy vazifalar;
- ✓ vazifalarning o'zaro mantiqiy ketma-ketligi;
- ✓ vazifalar orqali erishilishi kutilayotgan ilmiy natija yo'nalishlari.

5. Tadqiqot obyekti, predmeti va qamrovi

Tadqiqot obyekti sifatida – rejalashtirilayotgan doktorantura tadqiqoti yo'naltirilgan jarayon, tizim, hodisa, texnologiya, munosabat yoki boshqa ilmiy soha tushuniladi. Tadqiqot predmeti sifatida esa obyekt doirasida bevosita

o'rganiladigan xususiyat, bog'liqlik, mexanizm, qonuniyat, jarayon yoki boshqa ilmiy jihat tushuniladi.

Doktorantura tadqiqotining obyekti va predmeti ilmiy muammo, konsepsiya, maqsad va vazifalar bilan o'zaro muvofiq holda belgilanadi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ tadqiqot obyekti;
- ✓ tadqiqot predmeti;
- ✓ obyekt va predmetning ilmiy muammo bilan bog'liqligi;
- ✓ ularning tadqiqot konsepsiyasi, maqsadi va vazifalariga muvofiqligi;
- ✓ tadqiqot xususiyatidan kelib chiqib hudud, vaqt, ma'lumotlar, tanlanma, eksperiment yoki boshqa tadqiqot qamrovi aks ettiriladi.

6. Tadqiqot metodologiyasi va usullari

Ushbu bo'limda doktorantura tadqiqotini amalga oshirishning umumiy metodologik yondashuvi va ilmiy vazifalarni hal etish uchun qo'llaniladigan usullar tizimi bayon etiladi.

Doktoranturada metodologiya faqat usullar ro'yxatidan iborat emas, balki talabgor qaysi vazifa uchun qanday ma'lumot zarurligi, ma'lumot qanday usul bilan olinishi va tahlil qilinishi, natijalar qanday tekshirilishi yoki qiyoslanishi hamda ular asosida ilmiy xulosa qanday shakllantirilishi ko'rsatib beriladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ tadqiqotning asosiy metodologik yondashuvi;
- ✓ qo'llaniladigan asosiy ilmiy usullar;
- ✓ har bir usulning tegishli tadqiqot vazifasi bilan bog'liqligi;
- ✓ zarur ma'lumot, material yoki eksperiment natijalarini olish tartibi;
- ✓ ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va qiyoslash usullari;
- ✓ usullarning o'zaro bog'liqligi va qo'llash ketma-ketligi;
- ✓ natijalarning ishonchliligini baholash yoki tekshirish usullari;
- ✓ tanlangan metodologiyaning kutilayotgan ilmiy natijalarni olish imkoniyati aks ettiriladi.

7. Kutilayotgan ilmiy yangilik

Ushbu bo'limda rejalashtirilayotgan doktorantura tadqiqoti natijasida olinishi kutilayotgan yangi ilmiy natijalar va ularning mavjud ilmiy bilim yoki yechimlardan farqi ochib beriladi.

Taqdimotda tadqiqot natijalari yakunlangan natija shaklida emas, kutilayotgan ilmiy natija sifatida bayon etiladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ olinishi kutilayotgan asosiy yangi ilmiy natijalar;
- ✓ ular hal etadigan ilmiy masalalar;
- ✓ natijalarning mavjud bilim, usul, model, nazariya yoki boshqa yechimlardan farqi;
- ✓ kutilayotgan yangilikning tadqiqot vazifalari bilan bog'liqligi;
- ✓ kutilayotgan natijalarning avvalgi PhD va boshqa tadqiqot natijalaridan farqi;

- ✓ ilmiy yangilikni olish uchun asos bo'luvchi metodologik yondashuv aks ettiriladi.

8. Kutilayotgan natijalarning ilmiy va amaliy ahamiyati

Ushbu bo'limda kutilayotgan natijalarning ilmiy ahamiyati va amaliy ahamiyati alohida ochib beriladi.

Ilmiy ahamiyat tadqiqot natijalari mavjud ilmiy bilim, nazariya, metodologiya, usul yoki yondashuvlarni qanday to'ldirishi yoki rivojlantirishi bilan ifodalanadi. Amaliy ahamiyatda esa kutilayotgan natijalardan qaysi soha, jarayon, texnologiya, boshqaruv tizimi yoki boshqa amaliy faoliyatda foydalanish mumkinligi ko'rsatiladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ kutilayotgan natijalarning ilmiy ahamiyati;
- ✓ ularning mavjud ilmiy bilim, nazariya, usul yoki yondashuvlarni rivojlantirishdagi o'rni;
- ✓ kutilayotgan natijalarning amaliy ahamiyati;
- ✓ natijalardan foydalanish mumkin bo'lgan soha, jarayon yoki obyekt;
- ✓ tegishli hollarda natijalarni amaliyotga tatbiq etish yo'nalishlari;
- ✓ ilmiy va amaliy ahamiyatning kutilayotgan ilmiy yangilik bilan bog'liqligi aks ettiriladi.

9. Tadqiqotni amalga oshirish strategiyasi, bosqichlari va yakuniy asoslash

Ushbu bo'limda doktorantura tadqiqotining uch yil davomida qanday ilmiy strategiya asosida amalga oshirilishi, asosiy bosqichlari, har bir bosqichda bajariladigan ishlar va olinishi kutilayotgan oraliq natijalar ko'rsatiladi.

Doktorantura talabgori dissertatsiya tadqiqotini amalga oshirish tajribasiga ega ekanligi inobatga olinib, rejada faqat "adabiyotlar o'rganiladi — tajribalar o'tkaziladi — dissertatsiya yoziladi" kabi umumiy masalalar emas, balki ilmiy vazifalardan kutilayotgan yangiliklarga bo'lgan mantiqiy ketma-ketlik aks ettiriladi.

Yakuniy bosqichda dissertatsiya matnini tayyorlash bilan cheklanmasdan, olingan natijalarni umumlashtirish, ilmiy yangilik va ahamiyatni asoslash, dissertatsiya bajarilgan muassasada dissertatsiyani dastlabki ekspertizadan o'tkazish, dissertatsiyani himoyaga taqdim etish hamda Ilmiy kengashda himoya qilish jarayonlari nazarda tutiladi.

Mazkur bo'limda:

- ✓ tadqiqotni amalga oshirishning umumiy ilmiy strategiyasi;
- ✓ tadqiqotning asosiy bosqichlari;
- ✓ har bir bosqichda bajariladigan asosiy ilmiy ishlar;
- ✓ vazifalarning uch yillik davr bo'yicha taqsimlanishi;
- ✓ har bir bosqich yakunida kutilayotgan oraliq ilmiy natijalar;
- ✓ kutilayotgan ilmiy yangiliklarning shakllanish bosqichlari;
- ✓ bosqichlar va natijalarning o'zaro mantiqiy bog'liqligi;
- ✓ natijalarni umumlashtirish va dissertatsiyani yakunlash;

- ✓ dissertatsiya bajarilgan muassasada dissertatsiyani dastlabki ekspertizadan o'tkazish;
- ✓ dissertatsiyani himoyaga taqdim etish va Ilmiy kengashda himoya qilish;
- ✓ tadqiqotni belgilangan uch yillik muddatda amalga oshirish imkoniyati;
- ✓ tadqiqot konsepsiyasi, metodologiyasi, kutilayotgan natijalari va amalga oshirish strategiyasining umumiy muvofiqligi aks ettiriladi.

Doktorantura (DSc) taqdimotining tarkibiy bo'limlari tuzilishini shakllantirish bo'yicha namuna mazkur Uslubiy ko'rsatmaning 2-ilovasida keltiriladi.

4-BOB. TAYANCH DOKTORANTURA (PhD) VA DOKTORANTURA (DSc)GA TALABGORLARNING ILMIY TADQIQOT ISHI TAQDIMOTINI BAHOLASH TARTIBI VA MEZONLARI

Ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo'nalishlariga oid ixtisosliklar bo'yicha talabgorning ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini baholashda uning taqdimot mazmuniga qo'yilgan talablarni qay darajada bajargani, tadqiqotning ilmiy asoslanganligi hamda uni mustaqil tushuntirib va asoslab bera olishi inobatga olinadi.

Baholash oldindan belgilangan mezonlar asosida ball qo'yilishi orqali amalga oshiriladi. Bunda, taqdimot mazmunida nazarda tutilmagan qo'shimcha talablar yoki baholash shartlaridan foydalanilmaydi.

Tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga qabul qilishda talabgorlarni baholash ularning ilmiy tayyorgarlik darajasi va mazkur Uslubiy ko'rsatmaning 2 va 3-boblarida belgilangan taqdimot mazmunidan kelib chiqib alohida amalga oshiriladi.

Tayanch doktorantura (PhD)ga qabulda talabgorni baholashda ilmiy muammoni aniqlash va uning dolzarbligini asoslash, mavzuning o'rganilganlik darajasini tahlil qilish, maqsad va vazifalarni shakllantirish, tadqiqot obyekti va predmetini belgilash, metodologiya va usullarni asoslash, tadqiqot g'oyasi va uning ilmiy ahamiyatini ifodalash, tadqiqotni amalga oshirishni rejalashtirish hamda taqdimot mazmunini og'zaki asoslab berish qobiliyati e'tiborga olinadi.

Doktorantura (DSc)ga qabulda talabgorni baholashda avvalgi ilmiy natijalarning rejalashtirilayotgan tadqiqot bilan bog'liqligi, ilmiy muammoning zamonaviy holatini tanqidiy tahlil qilishi, tadqiqot konsepsiyasini shakllantirishi, metodologik yondashuvlarni asoslashi, kutilayotgan ilmiy yangilikni aniqlashi, uning ilmiy va amaliy ahamiyatini ochib berishi, tadqiqotni amalga oshirish strategiyasini belgilashi hamda o'z ilmiy pozitsiyasini asoslab berishi kabi qobiliyatlari baholanadi.

Talabgorning ilmiy tadqiqot ishi taqdimoti 100 ballik tizimda baholanadi. Baholash mezonlari taqdimotning tegishli tarkibiy bo'limlari hamda og'zaki taqdimot va savol-javob natijalarini qamrab oladi. Har bir mezon bo'yicha

baholanadigan ko'rsatkichlar, ball berish shartlari va eng yuqori ball oldindan belgilanadi.

Har bir komissiya a'zosi talabgorni mustaqil ravishda, alohida baholab, tegishli baholash jadvalini to'ldiradi. Baholash jarayonida komissiya a'zolari bir-biriga ta'sir o'tkazishi maqsadga muvofiq emas.

Har bir ko'rsatkich bo'yicha ball tegishli shartlarning bajarilganligi holatidan kelib chiqib belgilanadi. Ko'rsatkich uchun nazarda tutilgan eng yuqori balldan kam ball qo'yilganda, komissiya a'zosi tomonidan bajarilmagan shart yoki ballning kamaytirilishiga asos bo'lgan aniq holat baholash jadvalida qayd etiladi.

Komissiya a'zolari tomonidan qo'yilgan umumiy ballar asosida talabgorning taqdimot bo'yicha yakuniy natijasi ularning **o'rtacha arifmetik qiymati** sifatida hisoblanadi.

Baholash yakunlanganidan so'ng talabgorga uning taqdimot bo'yicha yakuniy balli ma'lum qilinadi. Baholash jadvallari va natijalar qo'yilgan ballni mezonlar kesimida keyinchalik tekshirish imkonini beradigan shaklda rasmiylashtiriladi va belgilangan tartibda saqlanadi.

Tayanch doktorantura (PhD)ga talabgorlar uchun baholash mezonlari, ko'rsatkichlari, ball berish shartlari va ularning taqsimoti mazkur Uslubiy ko'rsatmaning 3-ilovasida, doktorantura (DSc)ga talabgorlar uchun esa 4-ilovasida keltirilgan.

5-BOB. TAQDIMOTNI TASHKIL ETISH VA O'TKAZISH TARTIBI

Tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga talabgorlarning ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini tashkil etish va o'tkazishda barcha talabgorlar uchun teng sharoit yaratish, yagona yondashuvni qo'llash, baholashning xolisligi va jarayonning shaffofligini ta'minlash asosiy tamoyillar hisoblanadi.

Taqdimot o'tkaziladigan sana, vaqt, joy, uning formati, taqdimot va savol-javob uchun ajratiladigan vaqt hamda tashkiliy shartlar oliy ta'lim yoki ilmiy tashkilot tomonidan oldindan belgilanib, talabgorlarga ma'lum qilinadi. Barcha talabgorlarga taqdimot qilish va komissiya savollariga javob berish uchun teng tashkiliy sharoit hamda bir xil vaqt ajratiladi.

Taqdimotlarni ko'rib chiqish va baholash uchun oliy ta'lim yoki ilmiy tashkilot tomonidan talabgor tanlagan ilmiy ixtisoslik va tadqiqot yo'nalishi xususiyatlarini inobatga olgan holda komissiya shakllantiriladi. Komissiya tarkibi taqdim etilgan tadqiqotni mazmunan baholash imkonini beruvchi tegishli ilmiy malaka va tajribaga ega kamida 5 nafar mutaxassislardan tashkil etiladi.

Komissiya a'zosining talabgor bilan bog'liq manfaatlar to'qnashuvi yoki baholash xolisligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan boshqa holat mavjud bo'lsa, u mazkur talabgorni baholashda ishtirok etishi maqsadga muvofiq emas.

Taqdimot va komissiya bilan savol-javob jarayoni videokuzatuv ostida (onlayn translyatsiya) o'tkazilishi tavsiya etiladi.

Talabgor taqdimot jarayonida o'z tadqiqot taklifining asosiy mazmunini mustaqil bayon etadi. Bunda taqdimot matnini to'liq o'qib berish bilan cheklanmasdan, ilmiy muammo, tadqiqot maqsadi va vazifalari, metodologik yondashuv, kutilayotgan natijalar hamda tadqiqotni amalga oshirish rejasini tushuntirib beradi.

Taqdimot yakunlanganidan so'ng komissiya a'zolari talabgorga rejalashtirilayotgan tadqiqot mazmuniga oid savollar beradi. Savollar talabgorning taqdimotda bayon etilgan ilmiy g'oyani anglashi, tanlangan yondashuv va usullarni asoslay olishi hamda tadqiqotni amalga oshirish mantig'ini tushuntirish qobiliyatini baholashga qaratilgan bo'ladi.

Talabgorning ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini har tomonlama baholash **ikki bosqichda** tashkil etiladi:

birinchi bosqichda komissiya a'zolari hujjat topshirish jarayonida taqdim etilgan materiallar bilan oldindan tanishib, mazkur Uslubiy ko'rsatmaning tegishli 3 va 4 - ilovasida belgilangan ko'rsatkichlar bo'yicha dastlabki qaydlar va ballarni shakllantiradi;

ikkinchi bosqichda talabgorning og'zaki taqdimoti va savol-javob natijalari baholanadi hamda komissiya a'zosi barcha baholash ko'rsatkichlarini inobatga olgan holda baholash jadvalini yakuniy rasmiylashtiradi.

Har bir komissiya a'zosi talabgorning taqdimoti va savol-javob natijalarini mustaqil baholaydi. Savollar talabgorlarning tadqiqot mavzulari xususiyatidan kelib chiqib farq qilishi mumkin, biroq ularning mazmuniy yo'nalishi va murakkablik darajasi barcha talabgorlar uchun bir xil darajada bo'lishi tavsiya etiladi.

6-BOB. YAKUNLOVCHI QOIDALAR

Mazkur Uslubiy ko'rsatmada nazarda tutilgan talablar ilmiy kadrlar tayyorlashning ustuvor yo'nalishlariga oid ixtisosliklar bo'yicha tayanch doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc)ga qabul qilishda ilmiy tadqiqot ishi taqdimotini tayyorlash, taqdim etish va baholash jarayonida qo'llanish uchun tavsiya etiladi.

Oliy ta'lim va ilmiy tashkilotlar tomonidan qabul jarayoni boshlanishidan oldin talabgorlarga taqdimotning mazmuniga qo'yiladigan talablar, uni o'tkazish tartibi hamda baholash mezonlari bilan tanishish imkoniyatini yaratiladi.

Mazkur Uslubiy ko'rsatmaning ilovalarida tayan doktorantura (PhD) va doktorantura (DSc) uchun baholash mezonlari, ko'rsatkichlari va ball berish shartlari, shuningdek taqdimotning tarkibiy bo'limlarini shakllantirish bo'yicha namunalar keltirilgan.

Taqdimotni baholash natijalari yuzasidan apellyatsiya shikoyatlari, shuningdek mazkur Uslubiy ko'rsatmada tartibga solinmagan qabul jarayoni bilan bog'liq masalalar oliy ta'limdan keyingi ta'lim sohasidagi va tegishli qonunchilik hujjatlarida belgilangan tartibda ko'rib chiqiladi.